София, априлъ 1943 г

117. Тукъ,
Бъл. Зем. и Кооп. Банка

ИЛЮСТРАЦИЯ ИНДЕНЬ

МИШЕ РАЗВИГОРОВЪ

Година XV.

Книга 4 (144)

Съдържание:

1. Гоце Дѣлчевъ, апостолътъ на свободата — Л. Томовъ
2. Мише Развигоровъ — Ангелъ Узуновъ
3. Ревизионната чета въ Битолския революц. окржгъ — Христо Настевъ
4. Пано Ангеловъ и Ник. Равашоловъ — Вълчо Петковъ Василевъ
5. Забравени мжченици — Т. Арсовъ
6. Мила другарска среща следъ 38 години — Александъръ Джиковъ
7. Учителствуването ми въ Гумендже и интернирането ми въ родното село — Лазаръ Димитровъ
8. Възпѣвъ на Битоля — Г. Константиновъ
9. Жертвитѣ при потушаване на Илинденското възстание — Н. Темчевъ

ОТ НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"

Постжпили сж дарения въ касата на Илинденската организация по-случай именни дни отъ: Иосифъ Марковъ, Стефанъ Пипевъ, Ст. Величковъ, Ив. Цочевъ и Ив. Пеперджиевъ по 200 лв.; Ив. Гоце Гулевъ — 150; Ник. Костойчиновъ, Еман. П. Ивановъ, Вас. Дервишевъ, Иорд. Христовъ, о. з. ген. Венедиковъ, Иорд. Антоновъ Даселатовъ, Ив. Чаневъ, Ив. Илиевъ, Ив. Странски и Ив. Палазовъ по 100 лв.; Хр. Далчевъ, Иос. Ангеловъ, Вас. Николовъ, Йорд. Бѣлопеловъ, Йорд. Бадевъ, Войд. Чернодрински, Ив. Сапунджиевъ, Ив. Ингилизовъ, Ив. Нелчиновъ, Ив. Захариевъ, и Ив. Басаровъ, по 50 лв.

Ржководното тѣло на Илинд. Организация изказва топла благодарность къмъ г. г. дарителитѣ.

Войводата Тане Николовъ внесе въ касата на Илинд. организация сумата 3500 лв. за подпомагане вдовици на загинали възстаници — 3000 лв. и 500 лв. за панихида съ поменъ на паднали за свободата на Македония четници.

Ржководното тѣло на Илинд. организация изказва гореща благодарность на щедрия даритель и сочи постжпката му като примѣръ за подражание.

Учителствуването ми въ Гумендже и интернирането ми въ родното село

Презъ 1894/1895 година бѣхъ назначенъ за учитель въ българското училище въ с. Гумендже, премѣстенъ отъ Солунъ. Преди да тръгна да заема учителското си мѣсто, получихъ отъ Гумендженската черковна община уведомление, че тя не притежавала лика на Султанъ Хамида съ желание азъ да купя такъвъ въ Солунъ и да го занеся съ себе си въ Гумендже. Това сторихъ. Пѫтувахъ за Гумендже съ брата ми Христо. Носѣхме и лика на Султана, но обърнатъ наопаки до стената на вагона, за да не се обръща вниманието на пѫтницитѣ върху него.

Не се мина много време отъ пѫтуването единъ отъ пѫтницитѣ се обърна къмъ насъ съ думитѣ: „Какво е това въ жгъла?“ Казахме му, че е ликътъ на Султана. Той продължи: „Ха, вие лицемѣрите, като се приструвате, ча сте вѣрни поданници на Султана, а му копаете гроба и искате да превземете Македония. Македонскиятъ въпросъ ще се реши на върха на байонетитѣ!“ Това ни порази съ брата ми и ни загрижи извънредно много. Непознатата личность говорѣше на сръбски и дръзко. Отъ всичко изглеждаше, че той е военно лице отъ горенъ рангъ и важенъ функционеръ на сръбската пропаганда. Пѫтуваше за Скопие. Тая подробность привеждамъ, защото има връзка съ интернирането ми въ градъ Дебъръ отъ Гумендже презъ мартъ 1895 година, за което ще пиша подробно по нататъкъ. Стигнахме гара Гумендже, дето братъ ми остана, понеже работѣше по желѣзницата на тая гара, а азъ продължихъ пѫтя съ кола за Гумендже. Минахме край селото Боймица, родното село на Апостолъ войвода, наричанъ отъ турцитѣ Ениджа Вардарски паша, минахме между селата Тушилово и Горгопикъ и стигнахме въ Гумендже.

Скоро се почнаха учебнитѣ занятия съ четирима учители: Азъ, Христо Колевъ, Благой п Ивановъ Бинчевъ и Димитъръ Диковъ. За жалость, зданието, въ което се помѣщаваше училището, не отговаряше ни май-малко на хигиеническитѣ и педагогически изисквания. Бѣше на два етажа, но само горния етажъ служеше за училище. Долния етажъ не приличаше и на яхъръ. Всичко бѣше изкъртено и само дирецитѣ, които подпираха стенитѣ на втория етажъ, стърчеха като скелетъ. Презъ пролуцитѣ на пода на втория етажъ свободно си духаше вѣтърътъ. Лѣтно време се търпѣше, но зимно бѣше цѣло мѫченичество. Благодарение, че тѣзи мѣста сѫ съ юженъ климатъ, та не ставатъ люти зими и можеха да се понасятъ несгодитѣ.

Следъ започването на редовнитѣ занятия приготвихъ писмо до Солунската община, за да съобща, че съмъ пристигналъ и съмъ почналъ вече училищнитѣ занятия и искахъ да го изпратя по вѣренъ човѣкъ въ Солунъ. Отъ Гумендже почти всѣки день имаше хора да ходятъ въ Солунъ по желѣзницата Солунъ—Скопие. Поискахъ отъ единого да ми препоржча вѣренъ човѣкъ, понеже познаваше добре хората въ селото. Препоржча ми такъвъ, но азъ се колебаехъ да се довѣря, понеже ми се видѣше съмнителенъ и лукавъ. Опасявахъ се да не попадне писмото въ гъркомански ржце. Направи ми впечатление настойчивостьта да пратя писмото съ препоржчания човѣкъ, но азъ се колебаехъ още. Най-после се съгласихъ. Това писмо не било получено въ общината въ Солунъ. Това научихъ отпосле отъ секретаря на Солунската община Христо Батанджиевъ, който трагично загина заедно съ председателя на общината, архимадритъ Евлогий, подиръ настаняването на гърцитѣ въ Солунъ следъ съюзническата война, качени на параходъ и хвърлени въ морето. Привеждамъ тукъ подробностьта за пропадането на писмото ми до общината въ Солунъ, защото и тя има връзка съ интернирането ми. Сигурно това писмо е попаднало въ ржцетѣ на гъркоманитѣ и на гръцкитѣ агенти.

Презъ есеньта при единъ хубавъ день подиръ обѣдъ излѣзохме на разходка съ ученицитѣ, наредени по двама въ редъ, заедно съ всички учители. Разходката направихме въ мѣстностьта, наречена „Варницитѣ“, на северо-западъ отъ селото. Децата си играеха, тичаха и весело се буричкаха. Радваха се на хубавата природа и на простиращия се на ширъ далечъ на северъ необозримъ просторъ. А ние, учителитѣ, беседвахме съ единъ левентъ юноша, на име Милушъ, който имаше пещь за правене на варь. При заникъ слънце се върнахме въ село пакъ подъ редъ. Когато стигнахме главата на ученическата редица бѣше въ училището, и опашката още на края на селото Това направи силно впечатление въ селото. Виждаше се, че повдигна жлъчката на гъркоманитѣ и на агентитѣ на гръцката пропаганда.

Настѫпи вече време за редовни занятия, които при спокойно и мирно време се водиха до началото на пролѣтьта, когато азъ повдигнахъ въпроса за отваряне на недѣлно училище за безграмотни юноши българи. Щомъ настѫпи пролѣтьта, почнахме занятията въ недѣлното училище. Явиха се около стотина ученици все левентъ момци. Училището не ги побираше. Слушаха уроцитѣ съ жажда и съ голѣмъ интересъ. Преподаваше се четене и писане, смѣтане и Законъ Божи. За жалость училището не мо[illegible] просѫществува дълго време, понеже къмъ срѣдата на мартъ 1895 година бѣхъ арестуванъ, както ще се види отъ писаното по-долу.

Скоро следъ откриването на недѣлното училище получихъ писмо отъ училищния отдѣлъ при Екзархията, съ което ми предписваше да излѣза по инспекция изъ нѣкои села въ Енидже-Вардарската околия, дето има български училища, които да ревизирамъ. Безъ бавене, заминахъ за Енидже-Вардаръ, явихъ се предъ Българския архиерейски намѣстникъ архимадритъ Николай Гологановъ и предадохъ писмото на Учил. отдѣлъ да го прочете и вземе решение по него. Отъ начало се противопостави, но като му заявихъ, че ще донеса това въ Екзархията, се разколеба и написа официално писмо, съ което ми предписваше вмѣсто него азъ да обиколя селата, дето имаме български училища, които да ревизирамъ. Ревизирахъ най-напредъ българското училище въ града Енидже Вардаръ. Следъ това ревизирахъ училището въ село Грубевци. Училищното помѣщение бѣше

сносно и учительтъ ревностенъ и опитенъ съ второкурсно педагогическо образувание, докол кото помня. Казваше се Захарий Георевъ и бѣ ше родомъ отъ Куманово. Посетихъ и селото Кониково. Тукъ всичко бѣше въ окаяно положение: училищното помѣщение не приличаше на нищо, ученици имаше много малко, и учительтъ нѣмаше никаква подготовка, па бѣше и съ физически недостатъкъ: едното око му бѣше повредено. Това село е родно мѣсто на извѣстния пламененъ родолюбецъ и будитель архимандритъ Павелъ Божигробски. Следъ това се върнахъ въ Гумендже.

Сутриньта на другия день потеглихъ за училището. Не бѣхъ направилъ нѣколко крачки, ето срещу мене бърза учительтъ Димитъръ Динковъ, носи голѣмъ пликъ въ ржцетѣ си, подава ми го и ми каза, че му е даденъ отъ мюлязимина да ми го предаде и да ми съобщи, че трѣбва да замина веднага за Енидже-Вардаръ и се явя въ полицията, като нося и плика съ себе си. Гръмъ отъ ясно небе. Динковъ замина за училището, азъ се върнахъ въ кжщи. Живѣехъ въ кжщата на председателя на общината въ една отдѣлна отъ кжщата стая построена въ двора и служеше за канцелария на общината. Съобщихъ му тревожната весть. Той веднага събра членоветѣ на общината въ стаята ми, за да вематъ решение по вапроса. Събраха се общинаритѣ. Съобщи имъ се за какво сж свикани отъ преоседателя. Почнаха разискванията. Азъ само слушахъ. Очертаха се две мнения: първото бѣше на свещеникъ Иванъ Батанджиевъ, баща на Христо Батанджиевъ, секретарь на българската черковна община въ Солунъ, за когото по-горе стана дума. Мнението му бѣше да се избере измежду общинскитѣ членове делегация и заедно съ мене да замине за Енидже-Вардаръ, която да се застжпи предъ каймаканина да бжда освободенъ. Второто мнение бѣше на председателя на общината свещеникъ Иванъ Хинчевъ и се състоеше въ следното: азъ да замина самъ за Енидже-Вардаръ, да се види какъвъ характеръ носи повикването ми и следъ това да се помисли за изпращане делегация. Последното мнение се прие съ внимание.

Веднага тръгнахъ за Енидже Вардаръ на конь, придруженъ отъ прислужника на калугера отъ Зографския монастиръ въ Света Гора, който живѣеше въ помѣщение, намираще се въ двора на българската черква. Името на прислужника бѣше Камче. Стигнахме рано следъ обѣдъ въ Енидже-Вардаръ, явихъ се въ полицията и предадохъ плика. Задържаха ме при стражаритѣ. Скоро пристигнаха учителитѣ да ме навестятъ и да молятъ пристава да позволи презъ нощьта да прекарамъ у тѣхъ и рано да ме доведятъ въ полицията. Приставътъ не се съгласи и азъ останахъ да нощувамъ въ кауша на стражаритѣ. Презъ нощьта приставътъ ме заведе при каймакамина—чакахъ въ кадийската стая до полунощь. Каймаканитътъ не можа да ме приеме, понеже му идѣха гости — имаха турцитѣ по това време рамазанъ. Приставътъ ме заведе при началника на гарнизона. Той ме запита дали съмъ обикалялъ по селата. Казахъ, че съмъ посетилъ само селата Грубевци и Кониково. После ме попита имамъ ли позволително (русатнаме) за учителствуване. Отговорихъ, че имамъ, но се намира въ българската черковна община въ Солунъ. Позволете ми да го поискамъ телеграфически да ми го изпратятъ. Не ми отговори нищо и съ това се свърши разпита и приставътъ ме заведе пакъ въ полицията за нощуване въ кауша на стражаритѣ. Стояхъ около 3-4 дена въ полицията. Учителитѣ идѣха често да ме навестяватъ и ми пращатъ храна. Казахъ имъ да отидатъ при българския архиерийски замѣстникъ и го молятъ да се застжпи за мене предъ кайдемакамина да бжда освободенъ. Отвърнаха ми, че е заминалъ за Солунъ. Отъ Гумендже не се яви никаква делегация.

Въ полицията се навъртеше около менъ едно подозрително лице и ме запитваше, защо съмъ арестуванъ. Азъ, разбира се, се предпазвахъ въ отговоритѣ. Казваше се Мехмедъ, бившъ свещеникъ изъ гръцкитѣ села, разпопенъ по нѣкакви разправии съ гръцкия влздика, поради което е приелъ мохамеданството. Въ Енидже-Вардаръ, както казахъ, престояхъ три-четири дни. Последния день речената личность ми каза, че моята работа е опасна — ще ме изпращатъ въ заточение въ Мала Азия и, ако не си намѣря превозно срѣдство, ще ме каратъ пеша до Солунъ. Учителитѣ пазариха една бричка и азъ заминахъ за Солунъ, придруженъ отъ Камче. Въ Солунъ ме затвориха въ една стая въ помѣщението на виляетското управление въ съседство съ стаята на приставитѣ. Бѣше претъпкана съ арестанти и то все млади хора, сигурно апаши и крадци. Стаята бѣше много мръсна. Не мина много време и се яви въ полицията Петъръ Шумковъ, капукехая на Българската черковна община да моли да ме изкаратъ отъ стаята и ме промѣстятъ на по-удобно мѣсто. понеже бѣхъ слабъ физически и болнавъ. Изкараха ме и ме поставиха въ едно малко коридорче предъ стаята на приставитѣ и тамъ престояхъ до изпращането ми за Дебъръ. Донесоха ми отъ Бошнакъ ханъ, съдържатель на който бѣше Василъ Мончевъ, душекъ, йорганъ и възглавница. Отъ Бошнакъ ханъ ми носѣха и храна. Посещаваха ме тукъ роднини и гриятели.

Братъ ми Гюро ми каза, че общината е решила да направи официално постжпки предъ валията, за да бжда освободенъ Виляетското управление узнало за това и презъ нощьта преди да бжда изпратенъ за Дебъръ, телеграфирало до валията въ Битоля, дали би приелъ да ме пратятъ въ родното мѣсто, понеже Дебърско влизаше въ Битолския вилятъ. Битолскиятъ валия се съгласилъ и раното бѣхъ поведенъ отъ полицейския приставъ Панайотъ до влака отъ Велесъ, качихме се на единъ файтонъ и заминахме за гарата. Помолихъ пристава да минемъ покрай Бошнакъ ханъ, да обадя, че ме интерниратъ въ родното мѣсто. Съгласи се. В. Мончевъ ми даде и четвъртъ лира, понеже нѣмахъ у мене никакви пари. Казахъ му да си прибере юргана и душека и възглавницата и продължихме пжтя. Пжтувахме съ желѣзницата до Битоля, дето въ общинското управление бѣхъ предаденъ отъ пристава, а следъ това заведенъ въ затвора, който бѣше препълненъ съ затворници, та трѣбваше презъ нощьта да стоя на купището отъ цървули близко до вратата. Когато се развидѣли, дойдоха хора да навестятъ нѣкои отъ затворницитѣ. Забелезахъ между тѣхъ Георги Попевъ, търгдвецъ, познатъ, и го помолихъ веднага да съобщи на Търпе Вельовъ отъ Дебъръ, търговецъ на

зъриени храни, познатъ още отъ времето, когато бѣхъ учитель въ Дебъръ (1889. 1890 и 1891), и да го помоли отъ моя страна да дойде въ затвора. Скоро Т. Вельовъ дойде при мене. Разправихъ му за положението ми. Той ми каза, че веднага ще отиде при валията и се надѣва, че ще бжде освободенъ още сжщия день, понеже валията билъ голѣмъ рушветчия и се познавалъ добре съ него. Така и стана. Подиръ обѣдъ ме освободиха да остана въ Битоля срещу рушветъ отъ два наполеона.

Нека се повърна да кажа още нѣшо за лицето Мехмедъ, който бѣше се прилѣпилъ къмъ мене въ Енидже Вардаръ и който повидимо му се отнасяше съчувствено къмъ мене. Веднага следъ мене и той дойде въ Солунъ, срещнаха се съ брата ми Гьоро и му разправилъ за всичко каквото ставаше съ менъ въ Енидже Вардаръ. Познавали сж се отъ по-рано.

Въ Битоля следъ освобождаването ми отъ затвора се настанихъ въ хотелъ „Солунъ", дето се събираха елита на българитѣ въ Битоля. Той бѣше нѣщо като клубъ на българитѣ. Тукъ идѣха учителитѣ, търговцитѣ и еснафа. Въ свободното си време тукъ бѣше Пере Тошевъ, Гьорче Петровъ и т. н. Гьорче Петровъ си пиеше ракията съ Дервишъ ефенди и беседваха сладко-сладко, надхитруваха се единъ съ другъ.

Когато ме арестуваха въ Гумендже сръбскиятъ в. „Вардаръ", излизащъ въ Скопие, писа въ хрониката следното: „Главниятъ учитель на българското училище въ Гумендже Лазаръ Димитровъ билъ арестуванъ и интерниранъ въ родното си мѣсто". Следъ нѣколко време четохме въ Битоля въ сжщия вестникъ следното: „Научаваме се отъ достовѣренъ източникъ, че Лазаръ Димитровъ, за който вече съобшихме, че е арестуванъ въ Гумендже, е интерниранъ въ родното си мѣсто, билъ пратеникъ („посланикъ" въ вестника) отъ Върховния Македонски комитетъ въ София да проучи духоветѣ и настроението на населението дали е готово да дигне възстание Той обикалялъ селата подъ булото на едъръ търговецъ на строителенъ дървенъ материалъ. Вестникътъ бѣ адресиранъ до Виляетското управление. Сжщо така и други вестници до Виляетското управление раздавачътъ ги оставяше на хотелъ „Солунъ", отдето тержоманина на вилията, единъ албанецъ католикъ си ги прибираше, и му превеждаше по-важнитѣ новини на валията. Този брой на вестника го уничтожихме, за да не узнае валията писаното за мене. Прочелъ това и Пере Тошевъ, и като се срѣшнахме, каза ми: „Ти си билъ много голѣмъ човѣкъ, пъкъ ние де не знаемъ това".

Въ Битоля прекарахъ до къмъ края на юлий 1895 година. Григоръ Попевъ, търговецъ, родомъ Прилепъ, съ когото се познавахме отъ по-рано, единъ день ми каза да напиша нѣщо за в. „Право" въ София. Писахъ една статия върху темата: „Преследване на българската интелигенция отъ турската власть". Напечати се. Прочелъ я и Пере Тошевъ и, сато ме срещна, каза: „Чети, момче, чети!"

Писахъ и една статия въ в. „Новини", издаванъ въ Цариградъ. *за нуждата отъ изучването на шурски езакъ въ българскитѣ училища.* Това направихъ по поводъ на издаденитѣ учебници по турски езикъ за българскитѣ училища отъ Антонъ Димитровъ, тогава учитель въ Солунската мжжка гимназия. Доколкото помня, презъ месецъ юний или по-рано въ в. „Право" бѣ публикувана дописка за моето интерниране съ псевдомина „пжтникъ". Това бѣ Антонъ Димитровъ.

Почнахме съ приятели да действуваме по частенъ пжть да бжда освободенъ отъ интернирането и да се завърна въ Солунъ. Имаше въ Битоля една модистра българка отъ Ресенъ. Тя се познаваше и била близка съ ханъмката на моарифъ мюдюрю. Името на тая госпожица бѣше Аспасия Илиева. Дадохме три лири турски рушветъ и работата се свърши. Повиканъ бѣхъ отъ мюдюрина, който се казваше Хасанъ ефенди, за да ме разпита. Поясних му, че излѣзохъ на обиколка по селата въ Енидже-Вардарско писмено задъженъ отъ Архиерийския намѣстникъ и председатель на Българската черковна община въ Енидже-Вврдаръ и че писмото се намира въ преписката. Следъ това ми предложи да се явя лично предъ новия валия, генералъ Абдулъ Керемимъ паша, който замѣстваше уволнения Фаикъ паша. Новиятъ валия, мисля, бѣше оня Абдулъ Керимъ паша, който защищаваше Шуменската крепость по време Руско-турската война за освобождение на България. Явихъ се въ кибинета му, направнхъ темане и застанахъ правъ до вратата. Изгледа ме изпитателно подъ око и не каза нищо. Въ този моментъ влѣзе една многобройна депутация отъ турското село Кажани, паднаха на колѣне всачки и валията почна да ги осжжда, защо не се грижатъ за училището. Мене ми дадоха знакъ да излѣза. Излѣзохъ и се върнахъ при мюдюрина. Той извади отъ преписката нуфусъ тескерето предаде ми го и ми каза, че съмъ свободенъ да се върна въ Сопунъ и да живѣя, кждето искамъ. Завърнахъ се и прекарахъ останалата часъ отъ ваканцията въ Солунъ. Тукъ намѣрихъ Гоце Дѣлчевъ и Даме Груевъ, дошли тукъ отъ Щипъ. Единъ день бѣхъ при Димитъръ Хлѣбаровъ отъ Воденъ на книжарничката му при Дѣвическата гумназия. Случайно се яви Даме Груевъ и ме повика да ми говори за нѣщо Казаха ми да се явя при Гоце Дѣлчевъ и ми показа кжщата, която бѣше наелъ. Тя бѣше близко до Дѣвическата гимназия. Отидохъ. Дѣлчевъ веднага ме въведе въ една стая, въ която на една маса стоеше реролверъ и кама. Взе устава на Реввлюционната организация и го отвори на страницата дето се намира клетвата и ме покани да я прочета. Прочетохъ я. Той ме поздрави. Така стана моето посвещаване въ роволюционното дѣло, безъ предупреждение и безъ сондиране. Навѣрно, моето хладнокръвно понасяне душевнитѣ терзания и тѣлеснитѣ несгоди и мжки бѣха достатъченъ цензъ за моето зачисляване къмъ дейцитѣ, борящи се за свсбодата на Македония. До края на ваканцията прекарахъ въ Солунъ. Презъ това време изпитахъ една нова опасность.

Единъ день излѣзохъ съ приятели на разходка край морето, Минахме прдъ Локала-бирария „Ноню" дето си пиятъ бирата привечерь многобройни граждани. Погледнахъ по маситѣ и видѣхъ на една маса седѣше съ компания градоначалникътъ Муса бей; забеляза ме и стрелна злобенъ погледъ върху мене. Това много ме загрижи и казахъ, че пакъ ще ме връхлетятъ нови опасности, и така стана, но, за щастие, не тъй голѣми. На другия день отидохъ въ книжарницата на Иванъ х. Ни-

коловъ, дето намѣрихъ Атанасъ Мурджевъ. Не се мина много време и се яви приставътъ Пѵнайотъ, за когото говорихъ по горе, облѣченъ въ цивилни дрехи. Каза ми да го придружа и се явя предъ градоначалника. Пръсна се съ свѣткавична бързина слухътъ, че пакъ съмъ арестуванъ и настжпи тревога всредъ роднини и приятели. Стигнахме въ виляетското управление. Панайотъ ме остави въ една стаичка да чакамъ, понеже градоначалникътъ бѣше заетъ съ работа. Така чакахъ до късно къмъ обѣдъ. Презъ това време едно цивилно лице дойде при мене и попита; „Какво има въ вестницитѣ по политиката?" Отговорихъ му: „Отъ де да зная, какво има по политиката". Знаешъ, знаешъ, продължи това лице—вие четете европейски вестници, и си отиде. Това още повече усили у менъ лошитѣ помишления. По това време става навлизането на четата на Борисъ Сарафовъ и другаритѣ му въ Кресна и завземането на градъ Мелникъ. И това обстоятелство отекчаваше още повече положението ми.

Чакахъ да се явя при градоначалника до къмъ обѣдъ. Дохожда Панайотъ и ме повежда при градоначалника въ кабинета му. Поздравихъ и застанахъ правъ. Обърна се къмъ менъ съ думитѣ; „Бизъ йоладикъ сана Манастирда, сенъ не хичунъ гелдинъ бурда?" Преведено; Ние те изпратихме въ Битоля, ти защо дойде тукъ? Помолихъ пристава Панайотъ да превежда отговоритѣ ми, понеже незнаехъ добре турски езикъ. Съгласи се, но въ тоя моментъ навлѣзоха първенци турци при градоначалника, който даде знакъ да ме изведе отъ кабинета. Приставътъ ме заведе пакъ въ чакалнята и ме остави тамъ. Чакахъ до привечерь, когато единъ другъ приставъ дойде при мене и ме покани да отида заедно съ него въ сдна стая. Покани ме да седна Седнахъ. И той бѣше седналъ преди мене. Запита ме и той, защо съмъ се върналъ отъ Битоля, когато съмъ билъ интерниранъ тамъ. Отговорихъ му, че това направихъ съ разрещение на моарифъ мюдюру, който разгледа преписката и намѣри, че съмъ невиненъ, даде ми нуфузъ-тескерето и ми каза, че съмъ свободенъ да живѣя, кждето желая. Прибавихъ, че дойдохъ въ Солунъ да си уредя работата за назначаване нѣкжде учитель. Поиска ми нуфуза. Дадохъ му го. Следъ това каза ми: „Сега си свободенъ, но ще знаешъ, че си подъ строгъ полицейски надзоръ".

Дойде края на ваканцията. Получихъ назначение—учитель въ българското училище въ Цаградъ. Трѣбваше да замина за мѣстоназначението, но нуфуза бѣше взетъ отъ полицията, а безъ нуфузъ не можехъ да замина, тъй като безъ нуфузъ не можеше никжде да се пжтува. Помолихъ Общината да се застжпи да ми се върне нуфуза отъ полицията. Общината се отзова благосклонно и нареди да отидемъ въ полицията заедно съ Петъръ Шумановъ, капукехаята на Общината, и поискаме нуфуза. Сторихме това. Въ полицията потърсиха нуфуза, но не го намѣриха. Приставътъ съ Шумковъ се опжтиха къмъ кабинета на градоначалника Муса бей, за да разреши въпроса. Случайно градоначалникътъ въ тоя моментъ се намираше на вратата на кабинета си. Докладва му приставътъ. Градоначалникътъ се обърна къмъ пристава съ думитѣ: „Веринисъ биръ тескере, дефъ олсунъ бурданъ!" Преведено: „Дайте му едно тескере, да се махне отъ тука". Издадоха ми тескере и азъ заминахъ за Цариградъ.

Лазаръ Димптровъ